

Rapport bij het Jaarverslag 2009

Infrastructuurfonds (A)

2010

Rechtmigheidsonderzoek over 2009

Vergaderjaar 2009–2010

32 360 A

Jaarverslag en slotwet Infrastructuurfonds 2009

Nr. 2

RAPPORT BIJ HET JAARVERSLAG 2009 VAN HET INFRASTRUCTUURFONDS (A)

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 19 mei 2010

Hierbij bieden wij u het op 7 mei 2010 door ons vastgestelde «Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Infrastructuurfonds (A)» aan.

Algemene Rekenkamer

drs. Saskia J. Stuiveling,
president

dr. Ellen M.A. van Schoten RA,
secretaris

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Over dit onderzoek	5
1.2	Over het Infrastructuurfonds	5
2	Kwaliteitskaart	6
2.1	Toelichting op het instrument kwaliteitskaart	6
2.2	Toelichting op de kwaliteitskaart van het Infrastructuurfonds	8
3	Ordelen over het jaarverslag	9
3.1	Oordeel over de financiële informatie	9
3.2	Oordeel over saldibalans en toelichting	9
3.3	Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over bedrijfsvoering	10
3.4	Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over gevoerd beleid	11
4	Reactie minister	12
Overzicht van fouten en onzekerheden in de financiële informatie in het Jaarverslag 2009 van het Infrastructuurfonds (A)		13
Gebruikte afkortingen		19

1 INLEIDING

In dit rapport presenteren wij de resultaten van ons rechtmatigheids-onderzoek bij het Infrastructuurfonds.

Hieronder gaan we eerst in op onze onderzoeksaanpak en wijze van rapporteren. Daarna volgt een korte beschrijving van het Infrastructuurfonds. In hoofdstuk 2 tonen we de kwaliteitskaart van het Infrastructuurfonds. In hoofdstuk 3 presenteren wij vervolgens onze oordelen over het *Jaarverslag 2009* van het Infrastructuurfonds. In hoofdstuk 4 ten slotte, geven wij de reactie van de minister van Verkeer en Waterstaat op dit onderzoek weer, aangevuld met ons nwoord.

1.1 Over dit onderzoek

De Algemene Rekenkamer doet jaarlijks rechtmatigheidsonderzoek bij het Rijk. Wij doen dit onderzoek uit hoofde van onze wettelijke taak zoals beschreven in de Comptabiliteitswet 2001 (CW 2001).

Wij gaan elk jaar na of de informatie in de jaarverslagen over het gevoerde beleid, over de bedrijfsvoering en over de financiën tot stand is gekomen volgens de daarvoor geldende regels en goed is weergegeven in de jaarverslagen.

Daarnaast onderzoeken we ook de bedrijfsvoering zelf. Hiervoor gaan we onder andere na of het financieel beheer en het materieelbeheer voldoen aan de eisen die de CW 2001 (artikel 82) stelt.

De bedrijfsvoering van het Infrastructuurfonds is onderdeel van de bedrijfsvoering van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (VenW), waarover wij rapporteren in ons *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat*.

In ons rapport bij het jaarverslag melden we zowel de fouten en onzekerheden in de financiële informatie die de *kwantitatieve tolerantiegrenzen* overschrijden als de fouten en onzekerheden in de financiële informatie die naar hun aard de *kwalitatieve tolerantiegrenzen* overschrijden.

Onder «fouten» verstaan we financiële informatie die niet *rechtmatig* tot stand gekomen is (dat wil zeggen: het begrotingsgeld is niet volgens de regels ontvangen of uitgegeven), of die niet *deugdelijk is weergegeven* (dat wil zeggen: er is geen goede verantwoording afgelegd in het jaarverslag). Van «onzekerheden» spreken we wanneer we door onvolkomenheden in het financieel beheer niet kunnen vaststellen of er al dan niet sprake is van fouten.

Op www.rekenkamer.nl kunt u meer lezen over hoe onze rapporten bij de jaarverslagen tot stand komen.

1.2 Over het Infrastructuurfonds

Wij rapporteren over de resultaten van ons onderzoek per jaarverslag. In totaal zijn er 28 jaarverslagen. Dit rapport gaat over het jaarverslag van het Infrastructuurfonds (A).

Het Infrastructuurfonds wordt gevoed vanuit het Ministerie van VenW (XII) voor het gedeelte van het beleid dat betrekking heeft op infrastructuur.

Het fonds draagt het karakter van een productbegroting. De producten zijn zichtbaar gemaakt per sector. Daarbij kan het gaan om rijkswegen, railwegen, lokale en regionale infrastructuur, waterkeren, waterbeheer en vaarwegen, en megaprojecten.

De uitgaven van het Infrastructuurfonds in 2009 bedroegen € 7,352 miljard. De verplichtingen bedroegen € 5,241 miljard en de ontvangsten € 7,724 miljard.

2 KWALITEITSKAART

2.1 Toelichting op het instrument kwaliteitskaart

De kwaliteitskaart is een nieuw instrument van de Algemene Rekenkamer, dat we voor het eerst hebben opgenomen in onze rapporten bij de jaarverslagen 2008.

De kwaliteitskaart bestaat uit twee delen. In deel I zijn onze bevindingen gekoppeld aan de begrotingsartikelen. Dit deel van de kaart laat per artikel zien:

- of het begrotingsartikel wordt geraakt door geconstateerde onvolkomenheden in de bedrijfsvoering van het Ministerie van VenW, met mogelijk gevolgen voor de rechtmatigheid, de betrouwbaarheid van gegevens of de kwaliteit van beleidsinformatie;
- of wij als gevolg van geconstateerde onvolkomenheden daadwerkelijk fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid of deugdelijke weergave hebben geconstateerd;
- of de geconstateerde fouten en onzekerheden de kwantitatieve tolerantiegrenzen overschrijden.

In deel II van de kwaliteitskaart vormen de organisatieonderdelen en de te beheersen bedrijfsvoeringsprocessen het uitgangspunt. Omdat de bedrijfsvoering van het Infrastructurfonds wordt gevoerd door het Ministerie van VenW is dit deel van de kwaliteitskaart niet van toepassing.

Voor een verdere toelichting op het instrument kwaliteitskaart verwijzen wij naar onze website: www.rekenkamer.nl. Hier vindt u achtergrondinformatie over de kwaliteitskaart en over de gehanteerde criteria en ordeningsprincipes.

Kwaliteitskaart 2009 begrotingsartikelen Infrastructuurfonds

Zie AAL punt:

1* 3*

artikel dat gevolgen kan ondervinden van de onvolkomenheid (mogelijke gevallen voor bijvoorbeeld rechtmatigheid, betrouwbaarheid gegevens of doelrealisatie)

artikel waar fouten ofonzekerheden in de rechtmatigheid of deugdelijke weergave zijn geconstateerd als gevolg van de onvolkomenheid

Onvolkommenheid bij:

Ministerie van VenW
Contractbeheer Rijkswaterstaat

Ministerie van VenW
Ontvangstenbeheer Rijkswaterstaat

Tolerantiegrenzen overschreden?

Artikelniveau

Beleidsartikelen		Bedrijfsvoering	Financiële info
Art. nr.	Omschrijving	Uitgaven (x1.000)	
11	Hoofdwatersystemen	€ 986,690	
12	Hoofdwegennet	€ 2.908,606	
13	Spoorwegen	€ 2.077,325	
14	Regionaal, lokale infrastructuur	€ 182,976	
15	Hoofdvaarwegen	€ 792,534	
16	Megaprojecten niet-Verkeer en Vervoer	€ 237.144	
17	Megaprojecten Verkeer en Vervoer	€ 121.519	
18	Overige uitgaven en ontvangsten	€ 45.417	
19	Bijdragen andere begrotingen Rijk	€ -	

Tolerantiegrenzen gehele jaarverslag overschreden? nee

^{*)} In het Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van VenW.

2.2 Toelichting op de kwaliteitskaart van het Infrastructuurfonds

Bedrijfsvoering

Deel I van de kwaliteitskaart laat zien dat drie begrotingsartikelen van het Infrastructuurfonds worden geraakt door de onvolkomenheden die wij bij het Ministerie van VenW hebben geconstateerd.

Financiële informatie

Uit deel I van de kwaliteitskaart van het Infrastructuurfonds blijkt dat bij geen van de begrotingsartikelen de tolerantiegrens voor de omvang van fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave wordt overschreden. De tolerantiegrens voor het jaarverslag van het Infrastructuurfonds als geheel wordt niet overschreden.

3 OORDELEN OVER HET JAARVERSLAG

De Algemene Rekenkamer heeft het Jaarverslag 2009 van het Infrastructuurfonds beoordeeld. Wij hebben onderzocht of de minister het begrotingsgeld volgens de regels heeft ontvangen en uitgegeven en of hij daarover in het jaarverslag goed verantwoording heeft afgelegd. Verder hebben we onderzocht of de informatie in het jaarverslag over de *bedrijfsvoering* en over het gevoerde *beleid* deugdelijk tot stand is gekomen en voldoet aan de daaraan te stellen kwaliteitsnormen.

In dit hoofdstuk lichten wij ons oordeel over het jaarverslag toe. Dit oordeel bestaat uit deeloordeelen over:

- de financiële informatie (§ 3.1);
- de saldibalans (§ 3.2);
- de totstandkoming van de informatie over de bedrijfsvoering (§ 3.3);
- de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid (§ 3.4).

3.1 Oordeel over de financiële informatie

De financiële informatie in het jaarverslag bestaat uit de verantwoordingsstaat waarin de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten zijn weergegeven, en de toelichting daarbij.

De financiële informatie dient op grond van de CW 2001:

- rechtmatig tot stand te zijn gekomen;
- deugdelijk te zijn weergegeven;
- te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften.

Ordeel
<p>De financiële informatie in het Jaarverslag 2009 van het Infrastructuurfonds voldoet aan de eisen die de CW 2001 stelt. Dit betekent dat wij geen belangrijke fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave hebben geconstateerd die onze tolerantiegrenzen overschrijden, en dat de informatie voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.</p> <p>Het totaalbedrag van alle geconstateerde fouten en onzekerheden blijft onder de tolerantiegrens voor de financiële informatie in het jaarverslag als geheel.</p>

Het bedrag aan verplichtingen en uitgaven omvat in totaal € 1,1 miljoen, respectievelijk € 190,6 miljoen aan overschrijdingen op de begrotingsartikelen 12, 13 en 18. Gaan de Staten-Generaal niet akkoord met de hiermee samenhangende slotwet mutaties, dan moeten wij ons oordeel over de financiële informatie mogelijk herzien.

In bijlage 1 van het rapport staat een overzicht van *alle* fouten en onzekerheden.

3.2 Oordeel over saldibalans en toelichting

De saldibalans is een overzicht van de posten die aan het eind van het jaar nog openstaan en die naar het volgende jaar moeten worden meegebroken. Bij de saldibalans hoort een toelichting waarin nadere informatie wordt verstrekt over de afzonderlijke posten op deze balans.

De informatie in de saldibalans dient op grond van de CW 2001:

- rechtmatig tot stand te zijn gekomen;

- deugdelijk te zijn weergegeven;
- te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften.

Ordeel
De informatie in de saldibalans in het Jaarverslag 2009 van het Infrastructuurfonds voldoet aan de eisen die de CW 2001 stelt. Dit betekent dat wij geen belangrijke fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave hebben geconstateerd die de tolerantiegrenzen overschrijden, en dat de informatie voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.
Het totaalbedrag van alle geconstateerde fouten en onzekerheden in de saldibalansposten blijft onder de tolerantiegrens voor de saldibalans als geheel.
In 2009 heeft het Ministerie van VenW voor een bedrag van € 2,1 miljard aan openstaande voorschotten afgerekend. Wij hebben vastgesteld dat deze afrekeningen voldoen aan de daaraan te stellen eisen.

In bijlage 1 van het rapport staat een overzicht van *alle* fouten en onzekerheden.

3.3 Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over bedrijfsvoering

In de bedrijfsvoeringsparagraaf van het jaarverslag verantwoordt de minister zich over de rechtmatigheid van de begrotingsuitvoering (of het begrotingsgeld volgens de regels is uitgegeven).

De informatie over de bedrijfsvoering dient op grond van de CW 2001:

- op deugdelijke wijze tot stand te zijn gekomen;
- te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften.

Deze twee aspecten, die geen betrekking hebben op de kwaliteit van de informatie zelf, betrekken wij in ons oordeel over de informatie over de bedrijfsvoering.

Om tot een oordeel te komen over de totstandkoming van de informatie hebben wij de volgende aspecten ervan onderzocht:

- Beschikt de minister over een procedure voor de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsparagraaf waarin de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van alle actoren zijn vastgelegd?
- Heeft de minister vooraf criteria geformuleerd om te bepalen wat opmerkelijke zaken en tekortkomingen in de bedrijfsvoering zijn?
- Is het verloop van het totstandkomingsproces controleerbaar en is het afwegingsproces daarbij transparant vastgelegd?

Ordeel
De informatie over de bedrijfsvoering in het Jaarverslag 2009 van het Infrastructuurfonds is op deugdelijke wijze tot stand gekomen en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

Het onderzoek naar de bedrijfsvoering van het fonds zelf is onderdeel van ons *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat*, hoofdstuk 3.

3.4 Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over gevoerd beleid

Wij geven elk jaar een oordeel over de totstandkoming van de beleids-informatie en over de vraag of deze informatie voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

Ordeel
De informatie over het gevoerde beleid in het Jaarverslag 2009 van het Infrastructuurfonds is op deugdelijke wijze tot stand gekomen en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

4 REACTIE MINISTER

De minister van VenW heeft op 29 april gereageerd op ons *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van VenW (XII)* en op ons *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Infrastructuurfonds (A)*. De minister gaat in zijn brief niet in op specifieke bevindingen over het Infrastructuurfonds. Zijn reactie gaf ons daarom geen aanleiding tot een nawoord.

De volledige tekst van de reactie van de minister staat op onze website www.rekenkamer.nl

BIJLAGE 1

OVERZICHT FOUTEN EN ONZEKERHEDEN IN DE FINANCIËLE INFORMATIE IN HET JAARVERSLAG 2009 VAN HET INFRASTRUCTUURFONDS (A)

A. Verplichtingen (€ x 1000)

Art. nr.	Omschrijving	Verantwoord bedrag	Fout			Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschreden?	Onzekerheid over volledigheid
			Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave	Rechtmatigheid				
11	Hoofdwatersystemen	1 197 989	—	1 570	—	—	—	1 570	nee
12	Hoofdwegenennet	1 879 765	277	—	—	—	—	277	nee
13	Spoorwegen	771 360	—	—	—	—	—	—	—
14	Regionaal, lokale infrastructuur	193 199	—	—	—	—	—	—	—
15	Hoofdvaarwegeennet	874 005	—	—	—	—	—	—	—
16	Megaprojecten niet-Verkeer en Vervoer	212 487	—	5 370	—	—	—	5 628	nee
17	Megaprojecten Verkeer en Vervoer	68 515	258	—	—	—	—	—	—
18	Overige uitgaven en ontvangsten	43 564	—	—	—	—	—	—	—
19	Bijdragen aan andere begrotingen Rijk	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totaal	5 240 884	535	6 940	—	—	—	—	—

Individuele fouten in de deugdelijke weergave die de tolerantie overschrijden

Art. Post nr.	Fout
Totaal individuele fouten	0
Totaal verplichtingen	5 240 884
Procentuele fout	0,14%
Procentuele onzekerheid	0,00%

Tolerantiegrens niet overschreden

B/C. Uitgaven + ontvangsten (€ x 1000)

Art. Omschrijving nr.	Verantwoord bedrag	Fout			Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschreden?	Onzekerheid over volledig- heid
		Rechmatig- heid	Deugdelijke weergave	Rechmatig- heid				
11 Hoofdwatersystemen	1 014 874	382	—	1 940	—	—	2 322	nee
12* Hoofdwegennet	3 031 625	493	—	21 049	—	—	21 543	nee
13 Spoorwegen	2 261 580	31 060	—	431	—	—	3 491	nee
14 Regionaal, lokale infrastructuur	182 976	12	—	3	—	—	15	nee
15* Hoofdvaarwegennet	805 161	164	1 600	5 500	—	—	7 264	nee
16 Megaprojecten niet-verkeer en vervoer	237 474	—	—	32	—	—	32	nee
17 Megaprojecten Verkeer en Vervoer	136 233	504	—	3 046	—	—	3 550	nee
18 Overige uitgaven en ontvangsten	329 282	41	—	167	—	—	208	nee
19 Bijdragen aan andere begrotingen Rijk	7 077 473	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	15 076 678	32 655	1 600	32 168	—	—	—	—

* De fouten worden (deels) veroorzaakt door onvolkomenheden in de bedrijfsvoering
 **Uitsplitsing van het verantwoord bedrag naar uitgaven en ontvangsten vindt plaats in bijlagen B en C

(1) Totaal Uitgaven en Ontvangsten	15 076 678	Omvangsbasis uitgaven + ontvangsten
Procentuele fout	0,23%	Tolerantiegrens niet overschreden
Procentuele onzekerheid	0,21%	Tolerantiegrens niet overschreden
(2) Totaal	15 076 678	Omvangsbasis uitgaven + ontvangsten + bijdrage(n) van derden baten-lastendiensten
Procentuele fout	0,23%	Tolerantiegrens niet overschreden
Procentuele onzekerheid	0,21%	Tolerantiegrens niet overschreden

B. Uitgaven (€ x 1 000)

Art. nr.	Omschrijving	Verantwoord bedrag	Fout		Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschreden?	Onzekerheid over volledigheid
			Rechtmäßigheid	Deugdelijke weergave				
11	Hoofdwatersystemen	986 690	382	—	1 940	—	2 322	nee
12*	Hoofdwegennet	2 908 606	493	—	21 049	—	21 543	nee
13	Spoorwegen	2 077 325	31 060	—	431	—	3 491	nee
14	Regionaal, lokale infrastructuur	182 976	12	—	3	—	15	nee
15*	Hoofdvaarwegennet	792 534	164	1 600	5 500	—	7 264	nee
16	Megaprojecten niet-verkeer en Vervoer	237 144	—	—	32	—	32	nee
17	Megaprojecten Verkeer en Vervoer	121 519	504	—	3 046	—	3 550	nee
18	Overige uitgaven en ontvangsten	45 417	41	—	167	—	208	nee
19	Bijdragen aan andere begrotingen Rijk	—	—	—	—	—	—	—
Totaal		7 352 211	32 655	1 600	32 168	—	—	—

* De fouten worden (deels) veroorzaakt door onvolkomenheden in de bedrijfsvoering

Individuele fouten in de deugdelijke weergave die de tolerantie overschrijden

Art. nr.	Fout		
Totaal individuele fouten	0		
Totaal uitgaven	7 352 211		
Procentuele fout	0,4%	Tolerantiegrens niet overschreden	
Procentuele onzekerheid	0,44%	Tolerantiegrens niet overschreden	

C. Ontvangsten (€ x 1000)

Art. nr.	Omschrijving	Verantwoord bedrag	Fout		Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschre- den?	Onzekerheid over volledig- heid
			Rechtmatig- heid	Deugdelijke weergave				
11	Hoofdwatersystemen	28 184	-	-	-	-	-	-
12*	Hoofdwegennet	123 019	-	-	-	-	-	-
13	Spoorwegen	184 255	-	-	-	-	-	-
14	Regionaal, lokale infrastructuur	-	-	-	-	-	-	-
15	Hoofdvaarwegennet	12 627	-	-	-	-	-	-
16	Megaprojecten niet-verkeer en Vervoer	330	-	-	-	-	-	-
17	Megaprojecten Verkeer en Vervoer	14 714	-	-	-	-	-	-
18	Overige uitgaven en ontvangsten	283 865	-	-	-	-	-	-
19	Bijdragen aan andere begrotingen Rijk	7 077 473	-	-	-	-	-	-
	Totaal	7 724 467	-	-	-	-	-	-

* De fouten worden (deels) veroorzaakt door onvolkomenheden in de bedrijfsvoering

Individuele fouten in de deugdelijke weergave die de tolerantie overschrijden

Art. nr.	Fout
	Totaal individuele fouten
	0
	Totaal ontvangsten
	7 724 467
	Procentuele fout
	0,00%
	Procentuele onzekerheid
	0,00%

E. Saldibalans (€ x 1000)

Art. Omschrijving nr.	Verantwoord bedrag	Fout		Onzekerheid	Totaal F + O	Onzekerheid over volledig- heid
		Rechtmatigheid	Deugdelijke weergave			
3 Liquide middelen	-	-	-	-	-	-
5 Uitgaven buiten begrotingsverband	-	-	-	-	-	-
6 Ontvangsten buiten begrotingsverband	-	-	-	-	-	-
7 Openstaande rechten	-	-	-	-	-	-
8 Extra-comptabiele vorderingen	45 305	32 039	-	-	-	32 039
9 Extra-comptabiele schulden	-	-	-	-	-	-
10 Voorschotten	-	-	-	-	-	-
11 Garantieverplichtingen	2 519 819	-	-	-	-	-
12 Openstaande verplichtingen	1 195 369	-	-	-	-	-
13 Deelnemingen	15 436 528	4 920	-	-	57 000	61 920
14 Leningen uitg	159 875	-	-	-	-	-
14 Leningen o/g	709 000	-	-	-	-	-
15 Suitoerkening met VenW	709 000	-	-	-	-	-
	372 259	-	-	-	-	-
Totaal beoordeeld	21 147 157	-	36 959	-	57 000	-
(De tolerantiegrens wordt afgeleid van totaal beoordeeld)						
Totaal saldbalans	21 147 157					
Procentuele fout	0,17%					Tolerantiegrens niet overschreden
Procentuele onzekerheid	0,27%					Tolerantiegrens niet overschreden

F. Afgerekende voorschotten (€ x 1000)

Omschrijving	Verantwoord bedrag	Fout	Onzekerheid	Totaal F + O	Tolerantie overschreden?	Onzekerheid over volledigheid
		Rechmatigheid	Deugdelijke weergave	Rechmatigheid	Deugdelijke weergave	
Totaal afgerekende voorschotten	2 136 710	–	–	–	–	–

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

Op www.rekenkamer.nl staat een verklarende woordenlijst met begrippen die veel voorkomen in onze rapporten bij de jaarverslagen. Hieronder lichten wij een aantal begrippen toe die specifiek zijn voor dit rapport.

CW	Comptabiliteitswet
VenW	(Ministerie van) Verkeer en Waterstaat

Aangeboden aan de Voorzitter van
de Tweede Kamer der Staten-Generaal door
de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksteam

Mevr. dr. A. Blees-Booij (projectleider)
Mevr. S.W. Bol-de Vos
Dhr. M. Mghizrat

Voorlichting en tekstbegeleiding

Afdeling Communicatie

Postbus 20015
2500 EA Den Haag
telefoon (070) 342 44 00
fax (070) 342 41 30
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

Uitgave

Sdu Uitgevers

Zetwerk en begeleiding

Sdu Uitgevers
afdeling Traffic
e-mail traffic@sdu.nl

Drukwerk

DeltaHage Grafische Dienstverlening

Omslag

Corps Ontwerpers, Den Haag

Fotografie

2D3D

Graphics

MediographiX
Schwandt Infographics

Bestelling

Sdu Klantenservice
telefoon (070) 378 98 80
fax (070) 378 97 83
e-mail sdu@sdu.nl
internet www.sdu.nl
of via de boekhandel

KST 139609

ISBN 978 90 12 13339 5

NUR 823

9 789012 133395